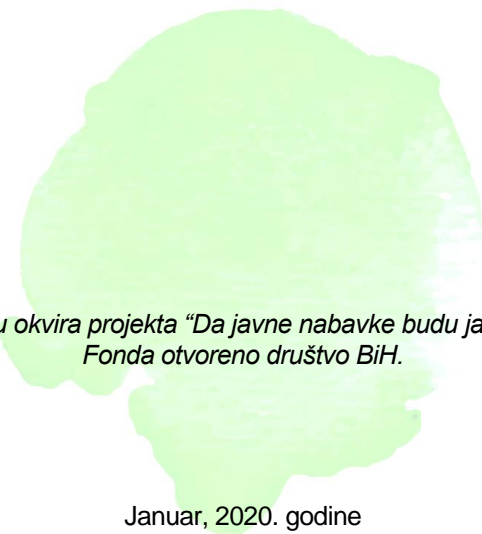

Svrishodnost javnih nabavki u Bosni i Hercegovini

*Ovaj dokument sačinjen je u okviru projekta “Da javne nabavke budu javne”, finansiranog od strane
Fonda otvoreno društvo BiH.*

Januar, 2020. godine

Svrshodnom javnom nabavkom može se smatrati ona javna nabavka kojom su, uz blagovremeno i racionalno planiranje i provođenje postupka, nabavljene robe, usluge ili radovi odgovarajućeg kvaliteta, po najpovoljnijoj cijeni, i kojom se ostvaruju ciljevi naručioca – ugovornog organa u skladu sa utvrđenim (državnim, regionalnim, lokalnim i td.) politikama i prioritetima.

Reformski paket Evropske unije o javnim nabavkama iz 2014. godine naročitu pažnju posvećuje, između ostalog, i svrsi predmeta nabavke, redefinišući sami koncept javnih nabavki u pravcu strateških politika. Pod pojmom strateških javnih nabavki se u najkraćem podrazumijevaju nabavke održivih, inovativnih i društveno odgovornih rješenja (roba, usluga i radova). Savremene „pametne“ javne nabavke mnogo su dakle više od puke kupovine roba, usluga i radova.

Da bi se ostvarili važni ciljevi javnih nabavki sve skorije reforme na globalnom nivou koje se tiču ove oblasti, uključujući i one na nivou EU, fokus su pomjerile sa formalnih faza postupka na cijeli ciklus nabavke, od inicijalnog utvrđivanja potreba do faze realizacije ugovora. Tako i kontrola svrshodnosti javnih nabavki u fokusu nema samo poštovanje formalnosti, već samu opravdanost nabavke i ispunjenost njene svrhe, a od kontrolnih institucija ovim se pitanjima najviše bave službe glavne revizije u okviru revizija učinka.

Već se na osnovu date definicije svrshodnosti javnih nabavki naslućuje da su osnovni kriteriji za njeno ocjenjivanje sadržani u konceptu 3E, odnosno načelima ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Ekonomičnost u kontekstu javnih nabavki podrazumijeva postizanje što niže cijene za robe, usluge ili radove koji se nabavljaju.

Efikasnost podrazumijeva provođenje javnih nabavki na način koji obezbjeđuje što veći obim roba i usluga za uložene resurse (ljudske, tehničke i finansijske), odnosno postizanje određenog, unaprijed zadatog, nivoa usluga i dobara uz što manje angažovanje resursa (ljudskih, tehničkih i finansijskih). Ovo načelo se u literaturi jednostavno opisuje kao „raditi stvari na pravi način“.

Efektivnost (ili „raditi prave stvari“) podrazumijeva ocjenu u kojoj mjeri postignuti rezultati, u smislu nabavljenih dobara i usluga, odgovaraju unaprijed zadatim ciljevima. Efektivnost je princip koji povezuje rezultate ugovornog organa kao naručioca (efikasne i ekonomične javne nabavke) sa njegovom svrhom postojanja, odnosno sa javnim interesima kojima taj ugovorni organ služi.

Zbog značajnog rizika korupcije kojima su javne nabavke sklone, konceptu 3E se posljednjih godina dodaje i četvrto E – etika, a to se formalno postiže prožimanjem principa transparentnosti kroz sve faze ciklusa nabavke, inkorporiranjem odredbi o integritetu i sprečavanju sukoba interesa u propise, određivanjem drakonskih kazni za prekršioce propisa koje trebaju imati odvrtaćajući efekat i slično. Ovakav je pristup naročito važan za tranziciona društva u kojima se dešavaju procesi prvobitne akumulacije kapitala praćeni nedostatnim zakonodavnim i institucionalnim okvirom, što je bez sumnje plodno tlo za korupciju. Tako je i Izvještajem koji prati Mišljenje Evropske komisije za članstvo Bosne i Hercegovine u EU iz 2019. godine potvrđeno da je korupcija i dalje široko rasprostranjena i da predstavlja problem, kao i da svi nivoi vlasti pokazuju znakove političke zarobljenosti, što direktno utiče na svakodnevni život građana, posebno u oblasti zdravstva, obrazovanja, zapošljavanja i javnih nabavki. Isto potvrđuje i posljednji Indeks percepcije korupcije Transparency International-a, prema kojem je BiH pala za 11 mjesta, i dobila najgoru ocjenu u posljednjih 8 godina, te je svrstana među zemlje koje najviše nazaduju u borbi protiv korupcije.

Propisi o javnim nabavkama u Bosni i Hercegovini ne pominju svrshodnost kao neko posebno načelo. Međutim, članom 3. (Opšti principi) Zakona o javnim nabavkama BiH (ZJN BiH) definisani su kako osnovni principi javnih nabavki u BiH: transparentnost, jednak tretman i nediskriminacija, te aktivna i pravična konkurencija, tako i sam cilj provođenja postupaka javnih nabavki, a to je najefikasnije korištenje javnih sredstava u vezi s predmetom nabavke i njegovom svrhom. Stavom (2)

istog člana ZJN BiH propisano je da se opšti principi obavezno primjenjuju i poštuju i u postupku pravne zaštite.

Svrishodnost je pomenuta u Pravilniku o obuci službenika za javne nabavke, kao jedna od tema u okviru Programa obuke za ove službenike, a za koji je odgovorna i koji organizuje Agencija za javne nabavke BiH (AJN BiH).

Kao što je već pomenuto, svrishodnost treba analizirati u svakoj od faza u ciklusu javne nabavke, jer aktivnosti koje se preduzimaju u svakoj od faza ukazuju na to kakav će biti konačni ishod postupka javne nabavke.

1. Planiranje

U fazi planiranja ugovorni organi vrše utvrđivanje potreba za nabavkom i istraživanje tržišta koje obuhvata i pribavljanje informacija o potencijalnim ponuđačima, intenzitetu konkurencije, prisutnosti rizika dogovaranja između ponuđača, zatim predviđanje potrebnih finansijskih sredstava usvajanjem budžeta ili finansijskog plana, kao i donošenje samog plana nabavki koji sadrži dinamiku i vrstu postupaka, procjenjenu vrijednost i ostale potrebne elemente. Iz ugla svrishodnosti, ključni su odgovori na sljedeća pitanja: da li je uopšte potreban određeni predmet nabavki, da li je to u količinama i sa nivoom kvaliteta koji su planirani, te da li on po karakteristikama odgovara stvarnim potrebama ugovornog organa za normalno funkcionisanje i vršenje javnih funkcija. Negativan odgovor na bilo koje od navedenih pitanja dovodi do neadekvante ili nepotrebne potrošnje javnih sredstava, a nerijetko je u pozadini takvih slučajeva koruptivni motiv.

Još jedan ključni termin u fazi planiranja je blagovremenost, kako bi se sami postupak javne nabavke efikasno okončao, te kako se ne bi koristili netransparentni postupci koji se često koriste u neplaniranim/nepredviđenim slučajevima (naročito najnetransparentniji pregovarački postupak bez objavljivanja obavještenja o nabavci).

Prema Nacrtu Izvještaja o praćenju postupaka javnih nabavki u 2018. godine Agencije za javne nabavke planiranje predstavlja jedan od osnovnih problema u funkcionisanju sistema javnih nabavki u Bosni i Hercegovini, odnosno jednu od najkritičnijih faza koja se nalazi na samom početku cjelokupnog procesa nabavki i od koje zavisi uspješno realizovanje svih ostalih faza. Nalazi dva pilot projekta praćenja planova nabavki koje je AJN realizovala na osnovu Pravilnika o praćenju postupaka javnih nabavki ukazuju na sljedeće:

- Prisutno je neobjavljivanje ili kašnjenje u objavljivanju planova nabavki na internet stranicama ugovornih organa u odnosu na zakonske obaveze. Uprkos tome, ugovorni organi zbog redovnih poslovnih procesa nabavke vrše prema privremenim planovima, ili donošenjem posebnih odluka o pokretanju postupaka, što predstavlja lošu praksu.
- Planovi ne sadrže uvijek i nabavke male vrijednosti (što i nije zakonska obaveza ali se smatra dobrom praksom, naročito kod velikih ugovornih organa kod kojih ovi postupci u zbiru predstavljaju veoma velike vrijednosti);
- Prisutna su kašnjenja u usvajanju finansijskog plana i posljedično kašnjenja u donošenju plana nabavki,
- Svi analizirani ugovorni organi imaju formalna interna akta kojima je definisan proces planiranja,
- Interni monitoring postupaka javnih nabavki se radi sporadično,
- Ispitivanje tržišta koje vrše ugovorni organi je vrlo ograničeno,
- Česte su izmjene planova nabavki,
- Provodi se veći broj pregovaračkih postupaka bez objave obavještenja u odnosu na planirani broj,
- Predmeti nabavke se dijele u cilju izbjegavanja primjene odgovarajuće vrste postupka (tzv. cjeplanje nabavki).

Značajno je pomenuti da je navedene aktivnosti Agencija provela i u skladu sa nalazima Izvještaja revizije učinka: „Blagovremenost postupaka javnih nabavki u institucijama BiH“ Ureda za reviziju BiH, na osnovu kojeg je Vijeće ministara BiH zadužilo Agenciju da sačini izvještaj o realizovanim preporukama.

U pomenutom izvještaju se nalaze i određene preporuke Agencije, koje uglavnom korespondiraju sa odredbama iz Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama iz 2017. godine, a na kojima je upravo insistiralo civilno društvo i koje bi doprinijele unapređenju cjelokupnog procesa planiranja:

a) Blagovremeno usvajati budžete i finansijske planove (najkasnije u IV kvartalu tekuće godine za narednu godinu), i uvesti obavezu objavljivanja privremenih planova u slučajevima značajnijeg kašnjenja;

b) Definirati Zakonom o javnim nabavkama i podzakonskim aktima slijedeće:

- obavezne elemente koje mora sadržavati plan nabavki;
- Obaveznu objavu postupaka male vrijednosti u planovima nabavki;
- obaveznu objavu planova nabavki na jedinstvenom Portalu javnih nabavki (ova mogućnost već postoji ali nije obavezna);
- Definirati način objave planova nabavki kod velikih sistema, koji u svom sastavu imaju zavisna društva;
- Kroz edukaciju obratiti posebnu pažnju na proces planiranja.

2. Provođenje postupka javne nabavke

Faza provođenja postupka javne nabavke obuhvata aktivnosti od pokretanja određenog postupka nabavke (donošenjem odgovarajuće odluke) do sklapanja ugovora. Za sve vrste analiza u ovoj fazi, pa i analizu svrsishodnosti, najznačajnija su dokumenta koja ugovorni organi, po osnovu zakonskih obaveza, objavljuju na Portalu javnih nabavki - od obavještenja o nabavci sa kojim se istovremeno objavljuje i tenderska dokumentacija koja predstavlja samu srž određenog postupka, obavještenja o dodjeli i razna druga obavještenja u zavisnosti od prirode ugovornih organa (klasični ili sektorski) i postupaka nabavke.

Ključni dio tenderske dokumentacije koji se odnosi na predmet javne nabavke su tehničke specifikacije koje predstavljaju skup objektivno i precizno opisanih tehničkih karakteristika predmeta nabavke (svojstva, kvalitet, količinu, ambalažu i druge karakteristike). Neadekvatno urađena tehnička specifikacija dovodi do nabavki roba, usluga i radova koji po karakteristikama ne odgovaraju svrsi nabavke, a najčešći razlozi zbog kojih do ovoga dolazi su nedovoljno poznavanje predmeta nabavke, a još češće namjera na strani ugovornog organa da nabavi robe, usluge ili radove tačno određenog proizvođača ili kandidata/ponuđača. Tehničke specifikacije koje se prilagođavaju određenim proizvodima (uslugama, radovima) i/ili dobavljačima često kao izgovor na strani ugovornih organa imaju argument "provjerenog kvaliteta", što u praksi zapravo dovodi do ograničavanja konkurencije, diskriminacije ponuđača i neopravdanog trošenja javnog novca za skupe predmete nabavki koji višestruko prevazilaze potrebe ugovornih organa. U teoriji i praksi su poznati i slučajevi, da se zbog odsustva kontrole realizacije ugovora, za istu cijenu umjesto skupih (što bi trebala biti odrednica određenog nivoa kvaliteta) zapravo nabavljaju prosječni predmeti nabavki, bilo zbog neodgovornosti ponuđača koji nisu spremni da u potpunosti realizuju ugovor, bilo zbog dogovora između predstavnika ugovornih organa i favorizovanih ponuđača da višak plaćenih (javnih) sredstava kao koruptivnu dobit međusobno podijele.

U okviru globalnih reformi elektronizacije javne uprave, elektronizacija sistema javnih nabavki kao osnovni mehanizam kontrole tenderske dokumentacije i tehničkih specifikacija, predviđa njihovo objavljivanje na specijalizovanim portalima javnih nabavki, kako bi ne samo zainteresovani kandidati/ponuđači, već i šira javnost mogla imati uvid i predlagati eventualne korekcije.

U Bosni i Hercegovini se tenderske dokumentacije ugovornih organa objavljuju na Portalu javnih nabavki, ali su one, za postupke nabavki koji su u toku, dostupne samo zainteresovanim kandidatima/ponuđačima. Ostale zainteresovane strane imaju uvid u tenderske dokumentacije tek po okončanju postupka, što onemogućava društvenu ex ante kontrolu i sprečavanje nepotrebnog trošenja javnih sredstava prije nego nastane. Čak ni Agencija za javne nabavke, prema aktuelnom Pravilniku o praćenju postupaka, nije obavezna vršiti kontrolu tenderske dokumentacije, dok se Ured za razmatranje žalbi u praksi dominantno ograničava na žalbene navode ponuđača koji jedini imaju zakonsko pravo na ulaganje žalbi, a čija svrha postojanja svakako nije zaštita javnog interesa. U zemljama regije od kojih su neke tokom 2019. godine inovirale svoje propise o javnim nabavkama u pravcu daljeg usklađivanja sa direktivama EU, ovo pravo imaju i tijela srodna BH Agenciji za javne nabavke, kao i druga kontrolna tijela kao što su pravobranilaštva, tužilaštva, revizije javnog sektora. Nacrtom Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o praćenju postupaka javnih nabavki iz 2019. godine predviđeno je da tenderska dokumentacija može biti izvor praćenja Agencije, u slučaju kada Agencija po službenoj dužnosti provodi praćenje u dijelu kvalifikacionih uslova i kriterijuma za vrednovanje ponuda koji nisu vezani za predmet nabavke, a za potrebe podnošenja prekršajnih prijava koje su u nadležnosti Agencije.

Odredbama Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama (ZIDZJN) kojima se predviđa inspekcijски nadzor od strane Agencije, tenderske dokumentacije su u cjelini predviđene kao predmet nadzora, uključujući tehničke specifikacije u slučajevima u kojima postoji eksterna ili interna ekspertiza vezana za predmet nabavke (zahtjev Agenciji mogu podnijeti i druge nadležne institucije i zainteresovane strane, osim samih ponuđača). Srodne prakse su već utemeljene Sporazumom o saradnji sa koalicijom okupljenom oko projekta "Da javne nabavke budu javne" u okviru koje Transparency International u BiH dostavlja Agenciji utvrđene nepravilnosti i u dijelu tehničkih specifikacija, koje Agencija prosljeđuje ugovornim organima na izjašnjenje i postupanje.

Pozitivna novina vezana za prijedlog izmjena Pravilnika o praćenju postupaka je i da se njome redefiniše definicija praćenja od užeg ispitivanja usklađenosti, kojom se dominantno bavi aktuelni Pravilnik, ka praćenju u širem smislu kao sistematskom posmatranju sistema javnih nabavki u cilju procjene funkcionisanja i razvoja sistema tokom vremena, da bi se ustanovilo da li je dostignuto ciljno ili željeno stanje.

Kada su u pitanju kriteriji za vrednovanje ponuda koji su takođe vrlo važni za pravilan (svrsishodan) odabir predmeta nabavke, ZJN BiH predviđa dva kriterija: ekonomski najpovoljniju ponudu i najnižu cijenu. Prema podacima iz Godišnjeg izvještaja o dodijeljenim ugovorima u postupcima javnih nabavki u 2018. godini AJN, učešće kriterija ekonomski najpovoljnije ponude u ukupnom broju je dodijeljenih ugovora je svega 24,00 %, dok je učešće kriterija najniže cijene čak 76,00%. Evidentno je da se izborom kriterija za ocjenu ponuda ne vodi dovoljno računa o svrsi predmeta nabavke jer se većom upotrebom kriterija ekonomski najpovoljnije ponude mogu dobiti isplativije nabavke, odnosno postići bolji odnos između cijene i kvaliteta.

Prema nalazima monitoringa javnih nabavki u realnom vremenu od strane koalicije okupljene oko projekta "Da javne nabavke budu javne", kriterij najniže cijene se koristi čak i u slučajevima kada je sama procjenjena vrijednost javne nabavke precjenjena, a željeni ishod se postiže suviše zahtjevnim tehničkim specifikacijama i/ili prenormiranim uslovima za kvalifikaciju ponuđača koji se u konačnici često ne mogu dovesti u vezu sa predmetom nabavke i stvarnim potrebama ugovornih organa.

3. Realizacija ugovora o javnoj nabavci

Odsustvo sistematskog i kontinuiranog praćenja izvršenja ugovora o javnoj nabavci, i nepreduzimanje mjera za sankcionisanje izvršenja ugovora koje je u suprotnosti sa onim što je ponuđeno od strane izabranog ponuđača, osnovni su rizici u ovoj, posljednjoj fazi ciklusa javne nabavke.

Ukoliko se u fazi realizacije dozvoli promjena onoga što je bilo odlučujuće pri donošenju odluke o sklapanju ugovora, onda se čitav postupak obesmišljava, svi učesnici u postupku, osim ugovornog organa i izabranog ponuđača, su bili dovedeni u zabludu, a cilj javne nabavke – najefikasnije trošenje javnih sredstava u vezi sa predmetom javne nabavke i njegovom svrhom, neće biti ispunjen.

Kako bi se osiguralo da ponuđač svoje ugovorne obaveze ispunjava u roku i na način koji je određen ugovorom, ugovornim organima stoje na raspolaganju različite mjere, od ugovornih kazni koje se predviđaju samim ugovorom, preko sredstva finansijskog obezbjeđenja ugovornih obaveza (bankarske garancije, polise osiguranja i sl.), do mogućnosti raskida ugovora ukoliko je očigledno da izabrani ponuđač neće ili ne može da ispuni svoje ugovorne obaveze.

Pored izmjena u pogledu vrste i količine predmeta nabavke, rokova kod ugovora koji su sklopljeni po provedenom pregovaračkom postupku bez objave pod obrazloženjem krajnje hitnosti, rizik za svrsishodnost predstavlja i neadekvatno i nesistematično praćenje stanja zaliha kod ugovornog organa ili stanja u kojem se nalazi oprema, sredstva ili objekti kojima raspolaže, a koji su bili predmet prethodno provedenih postupaka javnih nabavki. U tim slučajevima, može doći do posljedica koje se više ne odražavaju na konkretnu javnu nabavku u kojoj su takvi predmeti nabavljeni, već se odražavaju na planiranje i provođenje budućih javnih nabavki.

Nadzor institucija sistema javnih nabavki nad realizacijom ugovora nije predviđen Zakonom o javnim nabavkama BiH. Ugovorni organi su samo dužni objavljivati na svojim internet stranicama osnovne elemente dodijeljenih ugovora i njihove eventualne izmjene, a taj obrazac jeste izvor praćenja postupaka za AJN. Komparacije radi, u Republici Srbiji koja takođe nije članica EU, novim su Zakonom o javnim nabavkama iz decembra 2019. godine propisana opšta pravila o realizaciji ugovora a nadležnost nadzora je data Ministarstvu finansija (član 154.). U BiH je tek je Nacrtom izmjena i dopuna ZJN ova vrsta nadzora u nekoliko faza u nadležnost AJN, međutim upitna je politička volja da se ovaj propis usvoji obzirom da ni nakon dvije i po godine od njegove izrade on još nije ušao u parlamentarnu proceduru.

U Nacrtu Izvještaja o praćenju postupaka javnih nabavki u 2018. g., Agencija za javne nabavke nabavke navodi da je vršila praćenje obrazaca osnovnih elementa ugovora i izmjene ugovora prema odnosnom Upustvu i, komparacijom sa podacima o planiranju nabavki 15 ugovornih organa sa velikim budžetima za nabavke, uočila sljedeće:

- Velike razlike između planiranog i realizovanog, što je pokazatelj nerealnog planiranja;
- Planovi nabavki su, u većini slučajeva, usvajani u drugom kvartalu 2018. godine;
- Prosječan broj izmjena planova za 15 velikih ugovornih organa je 5,6 što je pokazatelj slabosti procesa planiranja;
- Prosječan broj planiranih pregovaračkih postupaka bez objave obavještenja je 6,3, dok je prema podacima sa Portala javnih nabavki za posmatrani period realizovano prosječno 7,53 postupka;

Kada je u pitanju pregovarački postupak bez objave obavještenja, u Godišnjem izvještaju o dodijeljenim ugovorima navodi se da je vrijednost dodijeljenih ugovora po ovom postupku iznosila 353.251.217,74 KM ili 11,47 % od svih dodijeljenih ugovora u 2018. godini. Ovo predstavlja najveću godišnju vrijednost dodijeljenih ugovora po ovom postupku od stupanja na snagu aktuelnog Zakona o javnim nabavkama.

Predmeti javnih nabavki koji su bili najčešći u provođenju ovog postupka gdje je kao razlog naveden član 21.stav (c) ZJN (zaštita ekskluzivnih prava) bili su: farmaceutski proizvodi i medicinska oprema, usluge informacione tehnologije, usluge održavanja i popravke, softverski paketi u slučajevima gdje ugovorni organ ne posjeduje izvorni kod za aplikativni softver, već je on u vlasništvu pružaoca usluge.

Najčešći razlozi za provođenje pregovaračkog postupka bez objave obavještenja gdje je kao osnov naveden član 21.stav (d) Zakona (hitnost) bili su: prethodno poništenje postupka od strane Ureda za

razmatranje žalbi BiH, neophodnost roba i usluga za rad, raskid ugovora sa ponuđačem, odluka nadležnih organa o proglašenju stanja prirodne nesreće.

Interesantno je da je 2018. godina u kojoj je eskalirala vrijednost pregovaračkih postupaka bez objave bila izborna godina u BiH, a i drugi podaci iz pomenutog Izvještaja Agencije potvrđuju nalaze projekta "Da javne nabavke budu javne" prema kojima su BH javne nabavke zarobljene interesima političkih partija i ujedno osnovno sredstvo finansiranja partija i izbornih kampanja.

Tako je, prema godišnjem Izvještaju AJN, ukupna vrijednost dodijeljenih ugovora za period od 01.01.2018. - 31.12.2018. godine bila 3.080.202.646,22 KM, što predstavlja povećanje od 880.907.120,50 KM ili 40,05 % u odnosu na 2017. (neizbornu) godinu. Konkurencija pak nije osigurana, pa se ne može govoriti ni o ostvarenju osnovnog cilja javnih nabavki - najefikasnije korištenje javnih sredstava u vezi s predmetom nabavke i njegovom svrhom. Naime, prema istom Izvještaju AJN, proječan broj primljenih ponuda u postupcima javnih nabavki u 2018. godini u odnosu na broj postupaka je bio 2,33, odnosno prosječan broj prihvatljivih ponuda je bio svega 1,95. Udio javnih nabavki u ukupnom nominalnom BDP-u za 2018. godinu je iznosio 9,39 %, što predstavlja povećanje u odnosu na 2017.godinu kada je iznosio 6,92 %.

4. Primjeri nesvrshodnih javnih nabavki

Grad Mostar raspisao je 25.10.2019. godine otvoreni postupak za nabavku motornog vozila putem finansijskog lizinga (obavještenje o nabavci broj 1059-1-1-68-3-77/19). Pored činjenice da se radilo o vanplanskoj nabavci, što je već samo po sebi sporna praksa, procjenjena vrijednost željenog automobila iznosila je vrtoglavih 146.250,00 KM sa PDV-om (125.000,00 KM bez PDV-a) čineći to najskupljim vozilom koje je uočeno tokom tri godine realizacije projekta „Da javne nabavke budu javne“. Ne postoji način da se opravda ovakav predmet nabavke u gradu čiji se građani suočavaju sa nizom problema u zdravstvenom, obrazovnom, komunalnom sektoru, praktično u gotovo svim sferama života. Tehničke specifikacije predmeta nabavke su u potpunosti odgovarale vozilu Audi A6 50 TDI quattro Tiptronic Sport.

Šumsko gazdinstvo "Hercegbosanske šume" d.o.o. Kupres nabavljalo je robu široke potrošnje putem konkurentskog zahtjeva za dostavu ponuda. Planirana vrijednost ove nabavke iznosila je 13.500,00 KM dok je procjenjena vrijednost u momentu njenog pokretanja porasla za gotovo 100%, na 25.000,00 KM bez PDV-a. Rok za dostavu ponuda je bio kraći od zakonskog minimuma, a najinteresantnija stavka predviđena tehničkom specifikacijom bio je Uvin H čaj (higijenska vrećica 20 kom) planske cijene cca 1,95 KM. Naime, u svom je sastavu ovaj čaj trebalo da sadrži sasvim precizni omjer sledećih sastojaka: list medvjete 30%, korijen zečjeg trna 25%, zelen preslice 20%, zelen vrijeska 10%, list breze 10%, kukuruzna svila 5%.

Nešto manje zahtjevno je bio specificiran čaj od brusnice, planske cijene cca 1,98 KM sledećeg sastava: hibiskus, jabuka, narančina kora, šipak, list zelene metvice, list paprene metvice, list slatke kupine, aroma brusnice 6%, kiselina: limunska kiselina, brusnica 1%. Osim što je jasno da se radi o prepisanim tehničkim specifikacijama određenog proizvoda, bez obaveznog navođenja ekvivalenta, što takođe predstavlja kršenje zakona, nije lako razumjeti kako ovi predmeti nabavke doprinose obavljanju javne funkcije ugovornog organa.

Javno preduzeće „Autoputevi Republike Srpske“ d.o.o. Banja Luka nabavljalo je tokom 2018. godine radove na izgradnji objekata za naplatu putarine na autoputu E-661 Gradiška - Banja Luka tj. naplatnih stanica u mjestima Čatrnja, Nova Topola i Aleksandrovac. Procjenjena vrijednost ove nabavke iznosila je 3.000.000,00 KM bez PDV-a, što je već izazvalo veliku sumnju u javnosti, obzirom da se radilo o uklanjanju dva omanja objekta. Pravi šok je nastupio po prijemu ponuda – u zapisniku sa otvaranja ponuda se navodi da je pristiglo čak 6 ponuda, a najniža ponuda je iznosila vrtoglavih 6.838.318,39 KM bez PDV-a. Prinuđen da poništi raspisani tender uz argumentaciju da nije dobro procjenio vrijednost

nabavke (iako mu je to osnovna djelatnost), ugovorni organ je raspisao novi postupak nabavke dvostruko veće procjenjene vrijednosti i u konačnici sklopio ugovor na iznos od 6.635.936,73 KM.

Javna zdravstvena ustanova Univerzitetski klinički centar Republike Srpske nabavljala je tokom 2018. godine potrošni materijal i dijelove za uređaje proizvođača Dräger (obavještenje o nabavci broj 1255-7-1-105-3-37/18). Procjenjena vrijednost nabavke iznosila je 50.000,00 KM bez PDV-a, a specifikacija je sadržavala desetak stavki potrebnog materijala i dijelova. Od ponuđača je zahtijevana izjava da pristaje na odgođeno, beskamatno i bezavansno plaćanje. Cijela stvar bi prošla nezapaženo da se putem Portala javnih nabavki nije javio ponuđač sa kojim ugovorni organ ima važeći ugovor o nabavci nekoliko stavki traženih roba, po osnovu ranije raspisanog tendera, te zamolio ugovorni organ da te stavke izbriše iz tehničke specifikacije. Ugovorni organ je to i učinio, bez da je istovremeno promjenio procjenjenu vrijednost javne nabavke. U najboljem slučaju bi se moglo zaključiti da ugovorni organ nije odgovoran kada je u pitanju kontrola stanja zaliha, što mu se negativno odražava na naredne tendere istih predmeta nabavke. Pesimistični scenario bi mogao ići u pravcu svojevrskih malverzacija.